

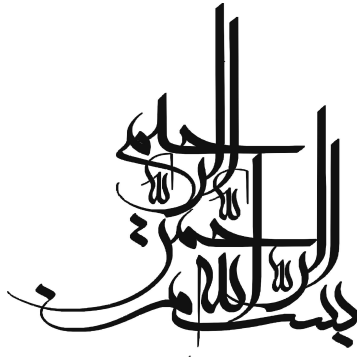
پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

بررسی ابعاد جشنواره ها و جوایز مهم فرهنگی جهان

خلاصه طرح پژوهشی

دکتر حاکم قاسمی

«بررسی ابعاد جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان»
خلاصه طرح پژوهشی

«بررسی ابعاد جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان»

خلاصه طرح پژوهشی

پژوهش و نگارش

دکتر حاکم قاسمی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

«بررسی ابعاد جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان»
خلاصه طرح پژوهشی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

نگارش: دکتر حاکم قاسمی

ویراستار ادبی: حبیب‌رایی تهرانی

نوبت چاپ: اول - اردیبهشت ۱۳۹۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰۰ ریال

چاپخانه: طنین پاسارگاد

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.
در صورت تخلف پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پلین‌تر از میدان ولیعصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
صندوق پستی ۶۴۷۴ - ۱۴۱۵۵ تلفن ۸۸۹۱۹۱۷۷، دورنگار ۸۸۸۹۳۰۷۶ Email: Nashr@ricac.ac.ir

سخن ناشر

«بی‌شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه، هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد و با انحراف فرهنگ، هر چند جامعه از بعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد، ولی پوچ و میان تهی است. اگر فرهنگ جامعه‌ای وابسته و مرتزق از فرهنگ غرب باشد، ناچار دیگر ابعاد آن جامعه به جانب مخالف گرایش پیدا می‌کند و بالاخره در آن مستهلک می‌شود و موجودیت خود را در تمام ابعاد از دست می‌دهد.» (امام خمینی(ره)، صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶)

رشد و توسعه اقتصادی و یا سیاسی بدون توجه به ارزشهای والای فرهنگی می‌تواند موجبات سستی و اعوجاج در اصول اعتقادی و ملی جامعه را فراهم آورد. پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات با انجام تحقیقات و پروژه‌های پژوهشی و نیز برگزاری نشستهای علمی با اصحاب علم و فرهنگ و ارایه نتایج حاصل در قالب «گزارش پژوهش» و یا «کتاب»، تلاش خود را مصروف گسترش ارزشهای اصیل فرهنگی می‌کند.

امید است با بهره‌گیری از توان علمی پژوهشگران، بتوان گام مؤثری در برنامه‌ریزی جامع توسعه کشور برداشت.

اثر حاضر، خلاصه نتیجه پژوهشی است در موضوع «بررسی ابعاد جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان» که به کوشش دکتر حاکم قاسمی عضو هیات علمی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) و نظارت دکتر حسین شرف‌الدین در پژوهشکده ارتباطات فرهنگی بین‌الملل به انجام رسیده است.

این خلاصه، مهم‌ترین اطلاعات و نتیجه‌گیری پژوهش را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد.

اما علاقه‌مندان به موضوع، می‌توانند با مراجعه به اصل پژوهش که به صورت کتاب منتشر خواهد شد اطلاعات جامع و تکمیلی را در این باره دریافت نمایند.

مقدمه

طرح پژوهشی «بررسی ابعاد جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان» در بیش از هزار صفحه تنظیم شده است. این پژوهش دارای دو بخش و یک نتیجه‌گیری است. بخش اول با عنوان کلیات، علاوه بر مقدمه شامل چهار فصل است. عناوین این فصول عبارتند از: اهمیت جشنواره‌های فرهنگی جهان، تاریخچه و تحول مفهوم جشنواره و جایزه فرهنگی، چارچوب نظری مطالعه جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی، جشنواره‌های فرهنگی و نظریه کارکردگرایی ساختاری. عنوان بخش دوم «جوایز و جشنواره‌های فرهنگی» است. این بخش هشت فصل را دربر می‌گیرد. عناوین این فصول عبارتند از: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه سینما، جوایز و جشنواره‌ها در عرصه موسیقی، جوایز و جشنواره‌ها در عرصه هنرهای نمایشی، جوایز و جشنواره‌ها در عرصه ادبیات، جوایز و جشنواره‌ها در

عرصه کتاب، جوایز و جشنواره‌ها در عرصه علمی، جوایز و جشنواره‌ها در عرصه رسانه‌ها، جوایز و جشنواره‌های قرآنی. پس از مطالب دو بخش پژوهش، نتیجه‌گیری آن آمده است. در نتیجه‌گیری با توجه به چارچوب نظری ارائه شده در بخش اول و مطالب فصل دوم، اینکه چگونه جشنواره‌های فرهنگی، آثار و پیامدهای فرهنگی به جا می‌گذارند، استنتاج شده است. بعد از نتیجه‌گیری، فهرست منابع مورد استفاده ذکر و ضامم پیوست شده است.

بخش اول: کلیات و چارچوب نظری

در بخش اول پژوهش که کلیات مربوط به موضوع آمده، در مقدمه، طرح مساله شده و سپس در فصول مختلف اهمیت جشنواره‌های فرهنگی جهان، تاریخچه و تحول مفهوم جشنواره و جایزه فرهنگی، ویژگی‌های جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی، نظریه کارکردگرایی ساختاری به عنوان چارچوب نظری موضوع و بررسی جشنواره‌های فرهنگی براساس نظریه کارکردگرایی ساختاری، بیان شده است.

در تبیین اهمیت جشنواره‌های فرهنگی با اشاره به تلاش گسترده‌ای که برای برگزاری جشنواره‌ها و اعطای جوایز فرهنگی صورت می‌گیرد و با توجه به صرف هزینه‌های گزاف در جهت برگزاری این گروه از جشنواره‌ها و در عین حال وجود رقابت چشمگیر و سخت برگزارکنندگان جشنواره‌ها و اهداکنندگان جوایز برای جلب توجه جهان به سوی خود و پیشی گرفتن از یکدیگر، آمده است این تلاش‌ها و رقابت‌ها حاکی از اهمیت و جایگاه برجسته جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی است. زیرا جشنواره‌ها و جوایز

فرهنگی می‌توانند برگزارکنندگان آن‌ها را هرچه بیشتر به اهداف فرهنگی‌شان نزدیک سازند.

اهمیت جشنواره‌های فرهنگی از اهمیت فرهنگ ناشی می‌شود. همه جوامع، فرهنگ یکسان و واحدی ندارند. در سطح جهان الگوهای فرهنگی متفاوتی در کنار هم و یا رودرروی هم قرار گرفته و هر یک تلاش می‌کنند تا خود را بر دیگری تحمیل نمایند. در این فضا هر کدام از الگوهای فرهنگی در صدد معرفی خود به عنوان الگوی مطلوب و کامل به جهانیان است. در چنین شرایطی، جوامع از یک سو برای حفظ هویت و فرهنگ خود در صدد مقابله با تهدیدهایی که بر ضد فرهنگ آن‌ها وجود دارد برمی‌آیند. از سوی دیگر می‌کوشند با تقویت بنیادهای فرهنگی خود و ترویج ارزش‌های فرهنگی مورد حمایت خود در سطح جهان، به معرفی فرهنگ خود به دیگران و تحکیم الگوی فرهنگی مورد حمایت خود بپردازند. از این رو جشنواره‌ها به صورت ابزاری برای معرفی الگوی فرهنگی، مورد استفاده قرار می‌گیرند.

جشنواره معادلی فارسی است که برای واژه لاتین «فستیوال» برگزیده شده است. فستیوال در معنای لاتین آن رویداد یا واقعه‌ای است که به‌طور مرتب و معمول در جامعه‌ای بومی و محلی برگزار می‌شود. این رویدادها که براساس ویژگی‌های آن جامعه، اعتقادات و آداب و رسوم رایج در آن شکل گرفته‌اند، در دوره زمانی مشخصی به صورت مرتب برگزار می‌شوند و به صورت بخشی از فرهنگ و آداب و رسوم آن جامعه درمی‌آیند. کلمه فستیوال در ابتدا ریشه مذهبی داشت و تنها برای مناسبت‌های مهم مذهبی به‌کار می‌رفت. اما در طول زمان دچار دگرگونی شد و در معنای غیردینی

آن نیز کاربرد یافت. لذا در حالی که تا قبل از رنسانس، فستیوال معنا و مصداق مذهبی داشت و به معنای یک جشن مذهبی برای توصیف و نامیدن مراسم مذهبی مسیحیان به کار می‌رفت، معنا و مصداقی غیرمذهبی یافت و به معنای جشن در هر زمینه و رشته‌ای و برای نامیدن انواع و اقسام جشن‌ها و مراسمی که به صورت مرتب برگزار می‌شوند به کار رفت.

جایزه نیز پاداشی است که برای تأیید اقدامات و تقدیر از دستاوردهای مطلوب اعطا می‌شود. اعطای جایزه گاهی جنبه تقدیر و قدردانی از فرد یا افراد دارد. در این صورت افراد به خاطر کاری که انجام داده‌اند و فعلی که به وقوع پیوسته است پاداش دریافت می‌کنند. گاهی نیز اعطای جایزه جنبه تشویق دارد و با هدف ایجاد انگیزه در فرد یا افراد برای انجام دادن کاری با ویژگی‌های مشخص یا پیگیری و تداوم امری معین اعطا می‌شود. در این صورت فرد یا افراد در مقابل کاری که انجام داده‌اند جایزه دریافت نمی‌کنند، بلکه به خاطر کاری که اعطا کنندگان جایزه تمایل به انجام آن دارند جایزه می‌گیرند.

برای تعریف جشنواره و جایزه فرهنگی، ابتدا باید تعریفی از فرهنگ ارائه نمود. در تعریف فرهنگ آمده است: فرهنگ مجموعه به هم پیوسته‌ای از اجزای غیرمادی عینیت یافته در زندگی اجتماعی است که دارای اجزای مختلف است، اما یک کل واحد را تشکیل می‌دهد. این مجموعه به زندگی اجتماعی انسان‌ها معنا می‌بخشد و به جوامع انسانی هویت می‌دهد. این مجموعه شیوه و نحوه زندگی کردن را تحت تأثیر قرار می‌دهد و آن را شکل می‌دهد. تا جایی که به عنوان شیوه و چارچوب زندگی، معرفی شده است.

با چنین تعریفی از فرهنگ، وقتی از جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی صحبت به میان می‌آید، مراد، آن گروه از جشنواره‌ها و جوایزی است که موضوع آن‌ها فرهنگی است. موضوعاتی که به ابعاد غیرمادی و ماهوی زندگی بشر می‌پردازند و درونمایه آن‌ها ماهیت و محتوای روابط اجتماعی و زندگی انسان‌ها را شکل می‌دهد و از ابعاد و دستاوردهای غیرمادی بشر است. ابعاد و دستاوردهایی که هویت‌بخش زندگی انسان‌ها، جوامع انسانی و شکل‌دهنده و منعکس‌کننده نحوه زندگی آنهاست و به زندگی انسان‌ها معنا و جهت می‌بخشد.

جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی با توجه به محتوا و ماهیت‌شان، ویژگی‌ها و با توجه به پیوند و نسبتی که با فرهنگ دارند، آن‌ها را از دیگر جشنواره‌ها و جوایز متمایز می‌سازد. این ویژگی‌ها بدین شرح‌اند: ۱. دامنه گسترده مخاطبان به گونه‌ای که تقریباً همه افراد جامعه را تحت پوشش قرار می‌دهد، ۲. دامنه وسیع تأثیرگذاری، ۳. تأثیرات عمیق بر مخاطبان، ۴. ثبات و ماندگاری تأثیرات.

در این پژوهش، نظریه کارکردگرایی ساختاری به عنوان چارچوب نظری مناسب برای بحث برگزیده شده است. نظریه کارکردگرایی ساختاری برای تجزیه و تحلیل مسائل جامعه به کارکرد ساختارها توجه دارد. این نظریه با در نظر گرفتن جامعه به عنوان یک کل واحد که دارای اجزاست، سعی دارد با مشخص کردن کارکرد هر یک از اجزای جامعه ضمن آنکه نقش و عملکرد هر یک از اجزاء را توضیح می‌دهد، تأثیر آن بر کل جامعه را نیز تبیین نماید.

از دیدگاه نظریه پردازان کارکردگرایی ساختاری، هر جامعه و نظام اجتماعی از ساختارهای مختلفی تشکیل شده است. هر ساختاری برای پاسخ گفتن به یکی از نیازهای جامعه به وجود آمده است. هر یک از این ساختارها، کارکرد مخصوص خود را دارد و مطابق با آن عمل می کند. عمل به کارکردها در هر ساختاری باعث می شود تا این ساختارها به مجموعه تقاضاهایی که در یک نظام اجتماعی مطرح می شود، پاسخ دهند و با تأمین نیازهای موجود در جامعه، تعادل و بقا کلیت نظام اجتماعی را حفظ نمایند.

بر اساس نظریه کارکردگرایی ساختاری، اعتقاد بر این است که همه نظام های اجتماعی با چهار نیاز بنیادی و اساسی روبه رو هستند و برای بقا آنها، تأمین این چهار نیاز ضروری و اجتناب ناپذیر است که عبارتند از:

الف. نیاز به انطباق با شرایط و موقعیت هایی که یک نظام در آن قرار می گیرد.

ب. نیاز نیل به اهداف: همه نظام های اجتماعی به عنوان یک کل واحد دارای اهدافی هستند و می کوشند تا به این اهداف جامه عمل بپوشانند.

ج. نیاز به حفظ انسجام و یکپارچگی نظام اجتماعی: هر نظامی با توجه به روابط متقابل بین اجزایش نیاز به یکپارچگی و انسجام دارد.

د. تداوم و پایداری: نیاز دیگر نظام های اجتماعی، حفظ، تداوم و پایداری آنهاست. با تحقق این امر است که یک نظام می تواند استمرار یابد و به حیات خود ادامه دهد.

با توجه به این چهار نیاز اساسی و بنیادی، در درون هر نظام اجتماعی چهار خرده نظام با ساختارهای خاص خود برای پاسخ به چهار تقاضا و نیاز

اساسی عمل می‌کنند. این چهار ساختار و نیازی که به آن پاسخ می‌دهند عبارتند از:

۱. ساختارهای اقتصادی: کارکرد این ساختارها پاسخ گفتن به نیازها و تقاضاهایی است که برای ایجاد سازگاری با محیط وجود دارد.
 ۲. ساختارهای سیاسی: این ساختارها نظام سیاسی را شکل می‌دهند. کارکرد این ساختارها پاسخ به تقاضاهایی است که برای وصول به اهداف وجود دارد.
 ۳. ساختارهای حقوقی و قانونی: این ساختارها نظام حقوقی یک نظام اجتماعی را تشکیل می‌دهند. کارکرد این ساختارها ایجاد انسجام و یکپارچگی در درون نظام اجتماعی است.
 ۴. ساختارهای فرهنگی: کارکرد ساختارهای فرهنگی تأمین نیاز به استمرار و تداوم حیات نظام اجتماعی است.
- ساختارهای فرهنگی، نظام فرهنگی جامعه را شکل می‌دهند. کارکرد این ساختارها پاسخ به نیاز نظام اجتماعی به تداوم و پایداری است. فرهنگ، معنا و محتوای یک جامعه را تشکیل می‌دهد و عامل هویت‌ساز نظام‌های اجتماعی است. موجودیت و شخصیت هر نظام اجتماعی با توجه به ماهیت و هویتش تعریف می‌شود. از این رو آنچه باعث تداوم حیات یک نظام می‌شود، تداوم و استمرار است که از طریق حفظ ماهیت و هویت، عملی می‌شود. بر این اساس کارکرد ساختارهای فرهنگی و نظام فرهنگی جامعه، حفظ ماهیت و هویت نظام اجتماعی و از این طریق حفظ و استمرار بخشیدن به حیات نظام اجتماعی است. از این روست که ساختارهای

فرهنگی و کارکرد آن‌ها بسیار مهم شناخته شده و بدان‌ها به عنوان عامل پایداری و تداوم حیات نظام اجتماعی نگریسته شده است.

در درون نظام فرهنگی نیز هریک از اجزاء و ساختارها کارکرد خاص خود را دارند و به نیازی از نیازها در چارچوب نظام فرهنگی پاسخ می‌دهند. مجموعه کارکردی که اجزای نظام فرهنگی بروز می‌دهند، کارکرد نظام فرهنگی مبنی بر تأمین، تداوم و پایداری نظام اجتماعی را شکل می‌دهند. با این دیدگاه، جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی بخشی از نظام فرهنگی به حساب می‌آیند.

مطالعه جشنواره‌ها و جوایزی که اعطا می‌شوند نشان می‌دهد که آن‌ها در چارچوب نظام فرهنگی و برای پاسخ به نیازهایی که در این چارچوب مطرح می‌شود، کارکردهای متعددی بر عهده دارند. این کارکردها به طور خلاصه عبارتند از:

۱. کارکرد آموزشی
۲. کارکرد توصیفی (توصیف و معرفی عناصر یک فرهنگ)
۳. کارکرد توضیحی و تبیینی (شناساندن نسبت و رابطه بین عناصر سازنده یک فرهنگ و نسبت و رابطه بین فرهنگ‌ها)
۴. کارکرد توزیعی (تبلیغ یک فرهنگ و توزیع و ترویج ارزش‌های موجود در یک فرهنگ)
۵. کارکرد برجسته‌سازی (بزرگ و برجسته کردن ارزش‌ها و شاخص‌های یک فرهنگ)
۶. کارکرد معیارسازی (استانداردسازی و مطرح کردن ارزش‌ها و شاخص‌های فرهنگی یک فرهنگ به عنوان الگو و معیار)

۷. کارکرد دفعی و در سایه قراردادادن (مسکوت گذاشتن و در سایه قراردادادن برخی از ارزش‌های فرهنگی و جلوگیری از برآمدن و مطرح شدن ارزش‌ها و شاخص‌های ممتاز یک فرهنگ)

۸. کارکرد همسان‌سازی فرهنگی (مطرح کردن ارزش‌ها و شاخص‌های مشترک فرهنگی و کمک به یکسان‌سازی فرهنگی)

۹. کارکرد ایجاد وحدت و یکپارچگی اجتماعی.

اگر نظام فرهنگی را دارای وظیفه و کارکرد تضمین بقاء و تداوم حیات جامعه بدانیم، اجزاء این نظام فرهنگی هر یک با عمل به وظایف خود به اجرایی شدن و تحقق کارکردهای نظام فرهنگی کمک می‌کنند. از این رو آن‌ها با توجه به کارکردهای خود نقش بسیار مؤثری در برقراری ثبات و تضمین حیات یک نظام اجتماعی دارند. در این چارچوب، جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی نیز می‌توانند تأثیرات فرهنگی متعدد و گسترده‌ای برای تداوم حیات اجتماعی برجای بگذارند و از این طریق به تحقق اهداف نظام اجتماعی مدد برسانند.

بخش دوم: جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان

در بخش دوم این پژوهش، جشنواره‌ها و جوایز مهم فرهنگی جهان بررسی و معرفی شده‌اند. این بخش دارای هشت فصل است که عبارتند از فصل اول: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه سینما، فصل دوم: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه موسیقی، فصل سوم: جشنواره‌ها و جوایز در عرصه هنرهای نمایشی، فصل چهارم: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه ادبیات، فصل پنجم: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه کتاب، فصل ششم: جوایز و

جشنواره‌ها در عرصه علمی، فصل هفتم: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه رسانه‌ها، فصل هشتم: جوایز و جشنواره‌های قرآنی.

با توجه به تعدد و کثرت جوایز و جشنواره‌های فرهنگی که امکان بررسی همه آن‌ها را در یک پژوهش غیرممکن ساخته است در این پژوهش در هر فصل تعدادی از مهم‌ترین و معروف‌ترین جشنواره‌ها و جوایز، انتخاب و معرفی شده‌اند.

در بررسی هر یک از آن‌ها ضمن بیان تاریخچه و روند شکل‌گیری جشنواره، اهداف، محل برگزاری، حامیان مالی، اصول و ارزش‌های اصلی مورد تأکید، شرایط لازم برای برگزاری و شرکت در جشنواره و رقابت برای کسب جایزه، رشته‌های مختلف، اعضا، بنیانگذاران و هیئت داوران، برندگان در دوره‌های مختلف، جوایز اعطایی و تأثیرات آن‌ها مرور شده است. ضمن آنکه در پایان هر قسمت به جمع‌بندی و ارزیابی جشنواره و جایزه موردنظر پرداخته شده است.

فصل اول: جوایز و جشنواره‌های سینمایی

جشنواره سینمایی، نمایش گسترده و سازماندهی شده فیلم‌های بین‌المللی در یک یا چند سالن نمایش در یک کشور است. در جشنواره‌های بین‌المللی سینمایی که در اکثر موارد سالانه و در یک مکان مشخص برگزار می‌شود، فیلم‌های مختلف از سراسر جهان به جشنواره ارسال می‌شوند. در برخی از جشنواره‌ها، فیلمسازان، ممکن است بر روی موضوعات یا دسته‌بندی‌های خاصی که از سال قبل توسط جشنواره اعلام می‌شود، متمرکز شوند.

در این فصل، ابتدا در مقدمه‌ای با اشاره به برگزاری اولین جشنواره بین‌المللی فیلم در سال ۱۹۳۸ در ونیز، آن را آغازی برای فعالیت جشنواره‌های بی‌شمار بین‌المللی در سطوح مختلف دانسته است. توجه وافر به این نوع از جشنواره‌ها از یک سو از جذابیت آن‌ها ناشی می‌شود و از سوی دیگر نشانه اهمیت آنهاست. با توجه به کثرت جشنواره‌ها و جوایز سینمایی در این فصل، ۱۴ جشنواره و جایزه معروف و مهم بین‌المللی از حوزه‌های فرهنگی و تمدنی مختلف انتخاب و معرفی شده‌اند. این جشنواره‌ها عبارتند از: ۱. جشنواره فیلم آن آرپور، ۲. جایزه اسکار، ۳. جشنواره بین‌المللی فیلم برلین، ۴. جشنواره بین‌المللی فیلم توکیو، ۵. جشنواره فیلم ریندنس، ۶. جشنواره بین‌المللی فیلم قاهره، ۷. جشنواره فیلم ساندنس، ۸. جشنواره بین‌المللی فیلم شانگهای، ۹. جشنواره بین‌المللی فیلم کارلوی واری، ۱۰. جشنواره بین‌المللی فیلم کن، ۱۱. جشنواره بین‌المللی فیلم مسکو، ۱۲. جشنواره بین‌المللی فیلم مونترال، ۱۳. جشنواره بین‌المللی فیلم ونیز، ۱۴. جشنواره بین‌المللی فیلم تورنتو.

بررسی جشنواره‌ها و جوایز سینمایی نشان می‌دهد که اهداف مختلفی از برگزاری جشنواره‌های جهانی فیلم دنبال می‌شود. ترویج و گسترش هنر و صنعت سینما در اشکال مختلف آن به عنوان هنر، سرگرمی و حرفه، جستجوی صداها و دیدگاه‌های مستقل موجود در فرهنگ‌های گوناگون، شناسایی استعدادها در عرصه هنر سینمایی و کمک به بروز و رشد آنها، تقویت تنوع و توافق بین‌ملتها از طریق هنر و صنعت سینما، تشویق فعالان عرصه سینما به ویژه جوانان علاقه‌مند به این عرصه هنری، ایجاد ارتباطات هنری بین ملتها و تقویت سینمای تمام قاره‌ها از

طریق افزایش کیفیت سینما، توسعه فیلمسازی و اقدامات ابداعی، فراهم کردن زمینه گفتگو و تبادل تجربه و دانش در زمینه هنر و صنعت سینما و افزایش توافق بین حرفه‌ای‌های سینما و توسعه صنعت فیلم، از جمله اهدافی است که برگزارکنندگان جشنواره‌های مختلف سینمایی در جهان بر آن‌ها تأکید دارند.

وقتی به اهداف برگزارکنندگان جشنواره‌ها توجه می‌کنیم، درمی‌یابیم که همه آن‌ها اهداف واحد و مشترکی را تعقیب می‌کند. اما هریک زیر عنوان اهداف اعلامی، اهداف دیگری را تعقیب می‌کنند که ممکن است با اهداف جشنواره‌های دیگر همگون و مشترک نباشد. به عنوان مثال جشنواره‌هایی که در کشورهای غربی برگزار می‌شوند مانند جشنواره‌های کن، ونیز، مونترال، تورنتو، و... زیر عنوان گسترش فرهنگ و هنر سینما، گسترش نوعی از فرهنگ و هنر را تعقیب می‌کنند که متضمن ارزش‌های موردنظر جوامع غربی است. اما جشنواره‌هایی که در کشورهای شرقی برگزار می‌شود مانند جشنواره‌های شانگهای، توکیو،... زیر عنوان گسترش فرهنگ و هنر سینما، گسترش نوعی از فرهنگ و هنر را تعقیب می‌کنند که متضمن ارزش‌های موردنظر جوامع شرقی است.

مرور شرایط، معیارها، مقررات و جوایز اعطا شده در هریک از این جشنواره‌ها نیز به خوبی مقصود برگزارکنندگان آن‌ها را از گسترش فرهنگ و هنر به نمایش می‌گذارد و تفاوت نگرش و اهداف برگزارکنندگان جشنواره‌ها را به رغم لفظ مشترکی که در اعلام اهداف خود دارند، نشان می‌دهد. هریک از جشنواره‌ها با شرایط، معیارها و مقرراتی که برای پذیرش فیلم‌ها دارند در اعطای جوایز به برندگان خود، به معیارهایی توجه دارند که

ممکن است در جشنواره دیگر مورد توجه و تأکید نباشد. از این رو فیلم‌ها و فیلمسازانی که در هر یک از این جشنواره‌ها مورد حمایت و تشویق قرار می‌گیرند، آن‌هایی هستند که توانسته‌اند مطابق با مقررات و استانداردهای موردنظر این جشنواره‌ها کار خود را عرضه نمایند.

فصل دوم: جوایز و جشنواره‌های مهم فرهنگی در عرصه موسیقی

جشنواره موسیقی، جشنواره‌ای است با موضوع موسیقی که بعضاً با زمینه خاصی چون انواع موسیقی، موسیقی ملیت‌ها یا مکان‌های خاص برگزار می‌شود. جشنواره‌های موسیقی معمولاً با حضور موسیقیدان‌ها و فعالان عرصه هنر موسیقی و با مشارکت گسترده مردم در فضای باز برگزار می‌شود. امروزه بسیاری از این جشنواره‌ها از طرف کانال‌های تلویزیونی برگزار می‌شوند و یا اکثراً از طریق تبلیغات تلویزیونی، حمایت شده و مورد اقبال عمومی نیز قرار می‌گیرند. جشنواره‌های موسیقی، پلی بین درس‌ها، تجربه‌ها و اجرای مطمئن موسیقی‌دانان در برابر عموم، برقرار می‌کنند و به همین دلیل نیز همواره نه تنها مورد استقبال همه فعالان عرصه موسیقی، بلکه مورد اقبال عمومی قرار می‌گیرند.

جشنواره‌های موسیقی با فراهم کردن فضایی مناسب، زمینه گسترش و ترویج موسیقی را فراهم می‌کنند. از این رو این جشنواره‌ها می‌توانند به گسترش فرهنگی خاص در بین فعالان موسیقی کمک کنند و هم اینکه فرهنگ موسیقایی موردنظر خود را ترویج کرده و گسترش دهند. پیداست فرهنگی که موسیقی بتهوونی ترویج می‌کند با فرهنگی که موسیقی مایکل جکسونی یا مدونایی ترویج می‌کنند کاملاً متفاوت است. از این رو

جشنواره‌ها با گسترش و ترویج نوع خاصی از فرهنگ می‌توانند تحولات عمیق و پایداری در فرهنگ‌ها بر جای گذارند.

با توجه به کثرت جشنواره‌ها و جوایز در عرصه موسیقی در این فصل، ۱۴ جشنواره و جایزه معروف و مهم بین‌المللی موسیقی معرفی شده‌اند. این جشنواره‌ها عبارتند از: ۱. جوایز ام‌تی‌وی موسیقی اروپا، ۲. جوایز ام‌تی‌وی استرالیا، ۳. جوایز ام‌تی‌وی آسیا، ۴. جوایز ام‌تی‌وی موسیقی آفریقا، ۵. جوایز موسیقی ویدئویی ام‌تی‌وی آمریکا، ۶. جوایز ام‌تی‌وی در آمریکای لاتین، ۷. جایزه بی‌تی، ۸. جایزه رالف اسکاک در موسیقی، ۹. مسابقه آهنگ یورو ویژن، ۱۰. جوایز موسیقی آریا، ۱۱. جوایز موسیقی پولیتزر، ۱۲. جوایز جونو، ۱۳. جایزه آکادمی بریتانیایی آهنگسازان، سرایندگان و نویسندگان، ۱۴. جوایز آکادمی آمریکایی ادبیات و هنرها.

با مرور جشنواره‌ها و جوایز موسیقی، می‌توان در مجموع، آن‌ها را به دو گروه دسته‌بندی کرد. یکی گروهی از جشنواره‌ها و جوایز که به موسیقی کلاسیک و اصیل توجه دارند و دیگری جشنواره‌ها و جوایزی که به موسیقی مورد پسند عامه مردم اهمیت می‌دهند. در گروه اول، برندگان به وسیله هیئت داوران و گروهی حرفه‌ای که از دانش و تجربه فراوانی در زمینه موسیقی برخوردارند انتخاب می‌شوند. از این رو ملاک و معیار انتخاب برترین‌ها توانایی‌های هنری و انطباق اثر با شاخص‌های یک اثر حرفه‌ای و هنرمندانه در حوزه موسیقی است.

اما برندگان جشنواره‌ها و جوایزی که به موسیقی عامه‌پسند توجه دارند، توسط هیئت داوران انتخاب نمی‌شود. این گروه از جشنواره‌ها اساساً هیئت داوران ندارند بلکه براساس میزان استقبال از یک اثر و رأی که مخاطبان به

آثار ارائه شده می‌دهند برترین‌ها انتخاب می‌شوند. از این رو ملاک و معیار انتخاب برترین‌ها، توانایی‌های هنری و انطباق اثر با شاخص‌های یک اثر حرفه‌ای و هنرمندانه در حوزه موسیقی نیست، بلکه ملاک و معیار انتخاب اثر و برندگان، پذیرش اثر از سوی مخاطبانی است که چندان به جنبه‌های حرفه‌ای توجه ندارند بلکه بر مبنای احساسات و شدت برانگیختگی بعد از شنیدن یک اثر موسیقایی نظر خود را اعلام می‌کنند. برگزارکنندگان این دو گروه از جشنواره‌ها و جوایز به صورت مشترک بر گسترش هنر موسیقی تأکید دارند. اما در حالی که گروه اول با تأکید بر جنبه‌های هنری و حرفه‌ای سعی در حفظ و ترویج موسیقی کلاسیک دارد، گروه دوم با نگاهی تجاری و با تأکید بر افزایش مخاطب به هر شکل ممکن، موسیقی عامه‌پسند و به اصطلاح بازاری را ترویج می‌کند.

فصل سوم: جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی در عرصه هنرهای نمایشی

هنرهای نمایشی شامل آن گروه از هنرهایی است که به صورت مستقیم به وسیله هنرمند به اجرا در می‌آید و افراد با دیدن یا شنیدن آن، هنر هنرمند را دریافته و درک می‌کنند. این نوع هنر با هنرهای تجسمی یا بصری نظیر نقاشی، مجسمه‌سازی، طراحی، عکاسی، گرافیک، طراحی صنعتی، معماری، و طراحی داخلی که بر اثر فعالیت هنرمند شکل گرفته و در معرض دید مخاطب قرار می‌گیرد، متفاوت است. هنر تجسمی یا بصری مشخصاً حس بینایی مخاطب را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اما هنرهای نمایشی هنرهایی هستند که به وسیله هنرمند اجرا می‌شود و مخاطب در لحظه خلق هنر با

هنرمند همراه است. از این رو تنها، حس بینایی را مخاطب قرار نمی‌دهد، بلکه مخاطب را با تمام وجود متوجه هنرنمایی هنرمند می‌کند. هنرهایی مانند نمایش تئاتر، نمایش‌های موزیکال، نمایش‌های عروسکی، اجرای موسیقی زنده، اپرا، باله و مانند این‌ها از گروه هنرهای نمایشی به حساب می‌آیند.

در جوامع مختلف با توجه به فرهنگ و هویت فرهنگی خود به هنرهای نمایشی توجه شده است. از این رو در جوامع مختلف، هنرهای نمایشی رنگ و بوی آن جامعه را پیدا کرده‌اند. به علاوه در هر جامعه‌ای با توجه به فرهنگ و علایق آن جامعه، ممکن است یکی از هنرهای نمایشی برجسته و تقویت شود. در میان این هنرها هنر نمایش تئاتر از جمله هنرهایی است که هم جذابیت بسیار دارد و هم اینکه در جوامع مختلف فارغ از ویژگی‌های فرهنگی جوامع به آن توجه شده است. تئاتر با توجه به ظرفیت‌های آن برای انتقال پیام‌های فرهنگی در همه جوامع مورد توجه قرار گرفته است. از این رو در سطح جهان جشنواره‌های متعدد تئاتر در سطوح بین‌المللی، ملی و محلی برگزار می‌شود و جوایز مختلفی به هنرمندان عرصه تئاتر اعطا می‌شود.

جشنواره هنرهای نمایشی یا جشنواره تئاتر در سطح بین‌المللی، منطقه‌ای و یا حتی ملی، مراسمی است که در آن تلاش می‌شود تا بهترین‌های عرصه نمایش گرد هم آیند و با نمایش آثار خود زمینه برگزیده شدن و معرفی بهترین‌ها و یا نمایش مجموعه‌ای از بهترین‌ها فراهم شود. با برپایی جشنواره‌ها و جوایزی که در عرصه هنرهای نمایشی اعطا می‌شود، علاوه بر تقدیر از فعالان عرصه این هنر اهداف دیگری نیز دنبال می‌شود.

شناسایی آثار هنری جدید و برجسته و معرفی بهترین بازیگران و کارگردانان هنرهای نمایشی، ایجاد زمینه برای رشد فعالیت‌های هنری، ترغیب و تشویق هنرمندان به‌ویژه جوانان هنرمند برای خلق آثار ارزشمند هنری، تقویت و توسعه ارزش‌های فرهنگی و هنری و تلاش برای ایجاد قرابت و تفاهم بین فرهنگ‌های مختلف از جمله این اهداف است.

در این فصل، ۱۵ جشنواره و جایزه معروف عرصه تئاتر و هنرهای نمایش معرفی شده‌اند که عبارتند از: ۱. جشنواره بین‌المللی تئاتر دوبلین، ۲. جشنواره بین‌المللی تئاتر لیورپول، ۳. جشنواره تئاتر بلگراد، ۴. جشنواره تئاتر ادینبورگ، ۵. جشنواره بین‌المللی تئاتر استانبول، ۶. جشنواره تئاتر آمستردام، ۷. جشنواره تئاتر مسکو، ۸. جشنواره تئاتر مقدونیه، ۹. جشنواره بین‌المللی تئاتر کالیفرنیا، ۱۰. جشنواره بین‌المللی تئاتر میدتاون در نیویورک، ۱۱. جشنواره بین‌المللی هنرهای توکیو، ۱۲. جوایز گرین روم، ۱۳. جوایز هلپمان، ۱۴. بنیاد هنرمندان سنت‌آنتونیو، ۱۵. جوایز هنرهای نمایشی سیدنی مئیر.

جشنواره‌های هنرهای نمایشی، یکی از جشنواره‌های جذاب و پرتعداد است. مرور و مطالعه جشنواره‌های مختلف گویای آن است که این جشنواره‌ها از این نظر که مخاطبان را مستقیم با نمایش‌ها درگیر می‌کند، در تأثیرگذاری بر مخاطبان موفق‌ترند. لذا در کشورها و جوامع مختلف شاهد برگزاری این جشنواره‌ها هستیم. البته با این تفاوت که هر جامعه‌ای آن بخشی از هنرهای نمایشی را که با فرهنگ آن جامعه نسبت بیشتری دارند مورد توجه قرار می‌دهد. چنانکه در یک کشور غربی، هنر باله مورد توجه و تأکید قرار می‌گیرد، اما در یک جامعه اسلامی ممکن است به چنین هنری

توجه نشود، بلکه هنرهایی چون تواشیح یا هم‌خوانی قرآن مورد توجه و تأکید قرار گیرد. هریک از این جشنواره‌ها در خاستگاه فرهنگی خاص خود شکل گرفته‌اند. از این رو آن فرهنگ را نمایندگی می‌کنند و در ترویج ارزش‌های فرهنگی آن تلاش می‌کنند. با توجه به ویژگی‌های هنرهای نمایشی و جشنواره‌هایی که در این زمینه برگزار می‌شود، می‌توان از آن‌ها به عنوان عاملی بسیار مؤثر برای پیگیری اهداف و توسعه فرهنگی سود جست.

فصل چهارم: جوایز و جشنواره‌های مهم در عرصه ادبیات

اعطای جوایز ادبی، مراسمی است که طی آن از نویسندگان آثار ادبی فاخر تجلیل می‌شود و یک اثر ادبی به عنوان برترین اثر در آن حوزه انتخاب و معرفی می‌شود. این جوایز از سوی نهادها و موسسات مستقل از سازمان‌ها و موسسات انتشاراتی و وابسته به بازار نشر و بدون توجه به بازار نشر اعطا می‌شود. هدف از آن‌ها معرفی آثار برتر و برگزیده و تجلیل از نویسنده‌ای است که اثر ارزشمندی را در زمینه و حوزه مورد نظر خلق کرده است. جوایز و جشنواره‌های ادبی در بخش‌های متنوعی چون رمان، شعر، داستان کوتاه، نمایشنامه‌نویسی، زبان‌شناسی و ادبیات کودکان و نوجوانان برگزار می‌شود. در طی برگزاری مراسم نیز نشست‌ها، جلسات و شب‌های شعر در بین نویسندگان، شاعران و فعالان ادبی تشکیل می‌شود که بر غنای ادبی این مراسم می‌افزاید.

حضور در مراسم مربوط به این جشنواره‌ها و دریافت جوایز و مورد تجلیل قرار گرفتن، می‌تواند ماندگاری آثار مورد نظر را تضمین کند. همین

مسأله، نویسندگان را به شرکت در این مراسم و اعتبار بخشیدن به آن ترغیب می‌کند. پس از اعطای جوایز، نویسندگان به انتشار آثار بهتر ترغیب شده و در جهت خلق آثار ماندگار تلاش می‌کنند. مراسم مربوط به جایزه ادبی زمینه‌ای را برای ملاقات نویسندگان، شاعران و همچنین ملاقات آنان با مخاطبان آثارشان فراهم می‌کند. هدف اصلی جشنواره‌ها و جوایز ادبی، ایجاد رقابتی سازنده در سطحی بین‌المللی برای توسعه استعدادها در عرصه ادبیات است. پیگیری این هدف از طریق برپایی جشنواره و اعطای جایزه با تشویق و ترغیب جوانان به فعالیت‌های ادبی موجب توجه به ادبیات و رشد ادبیات می‌شود.

در فصل مربوط به جشنواره‌ها و جوایز ادبی، ۲۳ جشنواره و جایزه مهم ادبی انتخاب و معرفی شده‌اند. این موارد عبارتند از: ۱. جایزه نوبل در ادبیات، ۲. جایزه ادبی پولیتزر، ۳. جایزه بین‌المللی نیوستات برای ادبیات، ۴. جایزه کتاب آمریکایی، ۵. جایزه کتاب ملی آمریکا، ۶. مدال نیوبری، ۷. جایزه کتاب سفیر، ۸. مدال کارنگی در ادبیات، ۹. جایزه رفاه عمومی برای خدمات برجسته، ۱۰. جایزه نویسندگان مشترک المنافع، ۱۱. جایزه وارویک برای نویسندگی، ۱۲. جایزه نویسندگی اس.ای.ای، ۱۳. جایزه اورشلیم، ۱۴. جایزه یادبود آسترید لینگرن، ۱۵. جایزه ادبی بین‌المللی ایمپک دوبلین، ۱۶. جایزه سوزان اسمیت بلکبرن، ۱۷. جایزه ادبی مرد آسیایی، ۱۸. جایزه برایدپورت، ۱۹. جوایز شاهزاده آستریاس، ۲۰. جایزه من بوکر، ۲۱. جایزه ترجمه راسیکا، ۲۲. جایزه ادبی شورای اروپای شمالی (اسکاندیناوی)، ۲۳. شب‌های شعر استروگا.

با نگاهی به جوایزی که در عرصه ادبیات در سطح جهان وجود دارد، درمی‌یابیم که تعداد زیادی جایزه در این عرصه اعطا می‌شود. در اعطای جوایز ادبی بیش از هر چیز تأکید بر جنبه‌های ادبی آثار است. اما تأکید بر جنبه‌ها و ابعاد ادبی آثار تنها یکی از ابعاد مورد توجه و تأکید در اعطای جوایز است. در اعطای بسیاری از جوایز ادبی هدف از اعطای جایزه، تشویق برای خلق آثار ادبی ارزشمند در یک زبان خاص و ترویج و گسترش آن زبان است. در تعداد زیادی از جوایز ادبی نیز ضمن توجه به ابعاد ادبی، نوشتن و خلق آثار در یک زمینه و موضوع خاص، مورد توجه قرار دارد. گروهی از جوایز به آثاری که در زمینه مسائل عام اجتماعی مانند صلح، محیط زیست، حقوق بشر، گسترش مفاهیم انسانی، تأکید بر یک فرهنگ خاص (محلی، بومی یا ملی) و گسترش همکاری و دوستی است، تعلق می‌گیرد. گروه دیگری از جوایز به آثاری که با موضوعات مربوط به بخش خاصی از جامعه مانند زنان، جوانان و کودکان مرتبط است، اعطا می‌شود. هریک از بنیانگذاران جوایز عرصه ادبیات به تناسب علایق و موضوع مورد توجه خود، جایزه‌ای ادبی تاسیس کرده‌اند و از این مجرا تلاش کرده‌اند تا با تشویق نویسندگان به نوشتن و خلق آثار در زمینه و موضوع مورد نظر ادبیات لازم در آن زمینه را گسترش دهند.

اگرچه در همه جوایز و جشنواره‌های ادبی بر گسترش و ترویج آثار ادبی تأکید می‌شود، اما هریک از آنها با در نظر گرفتن شرایط و مقررات خاص، ترویج ارزش‌های فرهنگی مورد حمایت خود را از طریق ادبیات تعقیب می‌کنند. مرور اهداف جوایز ادبی نشان می‌دهد که اغلب آن‌ها بر گسترش زبان مورد نظر خود تأکید دارند. اما در این میان بیش از هر چیز

تأکید بر گسترش زبان انگلیسی است. زیرا جوایزی که بر خلق آثار به زبان انگلیسی تأکید دارند، بیش از سایر جوایز است. معمولاً کسانی که به آثار ادبی برگزیده توجه می‌کنند نخبگان و فرهیختگان جامعه هستند که از گروه‌های مرجع و اقشار تأثیرگذار محسوب می‌شوند. با فرض تأثیرپذیری خوانندگان آثار ادبی از آثار مورد مطالعه، باید گفت آثار برگزیده ادبی بر اقشار تأثیرگذار جامعه تأثیر می‌گذارند. این امر بر شدت و عمق تأثیر جوایزی که در عرصه ادبیات اعطا می‌شود افزوده است.

فصل پنجم: جوایز و جشنواره‌ها در عرصه کتاب

جشنواره کتاب یا جوایزی که به بهترین کتاب در بخش‌های مختلف فرهنگی و هنری در نویسندگی کتاب اهدا می‌شود، مراسمی است که طی آن تلاش می‌شود تا از نویسندگان برجسته و موفق که اثرشان منطبق بر معیارهای اعطاکنندگان جوایز بوده تجلیل شود. بیشتر مراسم اعطای جوایز کتاب و جشنواره‌های کتاب در جریان نمایشگاه‌های بزرگ بین‌المللی کتاب برگزار می‌شوند. جشنواره کتاب مکانی برای حضور نویسندگانی با فرهنگ‌ها، مذاهب و زبان‌های مختلف است که با سنت‌ها و سوابق مختلف در جشنواره حضور پیدا می‌کنند. در جریان این جشنواره‌ها نویسندگان جوان در میان نویسندگان باسابقه قرار می‌گیرند که این مسأله به پرورش استعداد‌های این جوانان خواهد انجامید. همچنین برخی از جشنواره‌ها در برگیرنده برخی قرائت‌ها، مصاحبه‌ها، سخنرانی‌ها و مباحثات میزگردی هستند که ضمن طرح عقاید به انتقال تجربیات بین نویسندگان با یکدیگر و بین نویسندگان و مخاطبان کمک می‌کنند.

جوایز کتاب و جوایز ادبی بسیار شبیه به یکدیگر هستند. این شباهت از این روست که هر دو به نویسندگی و آثار خلق شده توجه دارند. اما تفاوت‌هایی نیز بین این دو گروه جوایز وجود دارد. در اعطای جوایز ادبی معمولاً ارزش ادبی آثار بیشتر مورد توجه قرار دارد ولی در اعطای جوایز کتاب بیشتر به خلق اثر مطابق با معیارهای اعطاکنندگان جوایز تأکید می‌شود. جوایز ادبی معمولاً از سوی نهادها و موسسات مستقل از سازمان‌ها و موسسات انتشاراتی و وابسته به بازار نشر اعطا می‌شود، در حالی که جوایز کتاب بیشتر از سوی این گروه از موسسات تدارک دیده شده و اعطا می‌شود. در اعطای جوایز ادبی چندان به بازار نشر اعتنا نمی‌شود و هدف از آن معرفی آثار برتر و تجلیل از نویسندگانی است که آثار ارزشمندی خلق کرده‌اند. اما در اعطای جوایز کتاب یکی از اهداف مهم، تأثیرگذاری بر بازار نشر و رونق بخشیدن به بازار کتاب است.

در این فصل، ۲۳ جشنواره و جایزه کتاب بررسی شده‌اند: که عبارتند از: ۱. جشنواره کتاب هالیوود، ۲. جایزه کتاب سوئسی، ۳. جایزه ادبی استرالیایی - ووگل، ۴. جشنواره بین‌المللی کتاب ادینبورگ، ۵. جشنواره بین‌المللی نویسندگان اوتاوا، ۶. جایزه کتاب گلد اسمیت، ۷. جوایز کتاب بریتانیایی، ۸. جایزه نمایشگاه کتاب لایپزیک، ۹. جشنواره نویسندگان خوانندگان ونکوور، ۱۰. جشنواره ادبی بین‌المللی برلین، ۱۱. بهترین اشعار آمریکایی، ۱۲. جشنواره نویسندگان بریسبان، ۱۳. جشنواره نویسندگان ملبورن، ۱۴. جشنواره بین‌المللی نویسندگان تورنتو، ۱۵. صداهای جهانی پن: جشنواره بین‌المللی ادبیات نیویورک، ۱۶. جشنواره ادبیات آکسفورد، ۱۷. جشنواره بین‌المللی ادبی هنگ‌کنگ، ۱۸. جشنواره بین‌المللی ادبیات در

مونترال، ۱۹. جایزه کتاب آلمانی، ۲۰. جایزه کتاب استون‌وال، ۲۱. جایزه دی‌گرام/بوکسلر برای عجیب‌ترین عنوان سال، ۲۲. نمایشگاه کتاب فرانکفورت، ۲۳. نمایشگاه کتاب لندن.

با نگاهی به فهرست جوایز کتاب درمی‌یابیم جوایز اعطایی، از تعدد و کثرت بالایی برخوردارند. این تعدد و تکثر نشانه توجه و اهتمام ویژه به کتاب و کتاب‌خوانی و تلاش اعطاکنندگان جوایز برای جلب توجه و جذب افکار عمومی به سوی کتاب و بازار کتاب است. مرور عملکرد اعطاکنندگان جوایز کتاب و شکل انتخاب کتاب برگزیده و اعطای جایزه به آن، حاکی از آن است که هریک آن‌ها متناسب با اهداف خود و منطبق بر معیارهای مورد نظر خود می‌کوشند تا کتاب برگزیده خود را اعلام کنند.

جشنواره‌های کتاب اهداف بسیاری را در نظر دارند. تجلیل از نویسندگان برجسته، ترغیب جوانان برای فعالیت در عرصه نویسندگی، کمک به تقویت هنر نویسندگی، کشف استعداد‌های جوان، تقویت بازار کتاب و ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی در جامعه بالاخص در میان کودکان و نوجوانان از جمله این اهداف است. شکل‌گیری ایده‌های نو و تجارب جدید، تبادل تجربیات و فراهم کردن زمینه برای انعقاد قراردادها با ناشران برای خلق آثار و تولید ادبیات در یک زمینه و یا زبان خاص و تلاش برای توسعه فرهنگ و ایجاد فهم متقابل از جمله دیگر اهداف است.

البته اهداف دیگری نیز وجود دارد که گرچه اعلام نمی‌شوند، اما برگزارکنندگان جوایز کتاب به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم به آن‌ها چشم دوخته‌اند. معیارسازی و ارائه استانداردهای نویسندگی از جمله این اهداف است که گرچه اعلام نمی‌شود اما با انتخاب آثار برگزیده و مطرح

کردن آن‌ها به عنوان کتاب‌های نمونه، به صورت غیرمستقیم تعقیب می‌شود. از طرف دیگر موضوعاتی که در کتاب‌ها پرداخته می‌شود و چگونگی زندگی نویسندگان و علایق آن‌ها و فعالیت‌هایی که انجام داده‌اند در انتخاب آثار و دریافت جایزه کتاب مؤثر است. از این طریق نیز با اعطای جوایز، معیارسازی صورت می‌گیرد و الگوپردازی می‌شود. در این فرایند هدفی که دنبال می‌شود آن است که موضوعات خاصی در نوشتن و الگوهای ویژه‌ای در زندگی کردن به مردم به‌ویژه جوانان معرفی شود.

فصل ششم: جوایز و جشنواره‌های علمی

امروزه جشنواره‌های علمی در علوم مختلفی چون فیزیک، ستاره‌شناسی، ریاضی، زمین‌شناسی، علوم زیستی و تکنولوژی برگزار می‌شود و جوایزی را به فعالان هریک از این رشته‌ها که اقدامات برجسته‌ای را در حوزه فعالیت خود انجام داده‌اند، اهدا می‌کنند. با جوایز علمی که در جشنواره‌ها اعطا می‌شود، علاوه بر تجلیل از فعالان عرصه‌های علمی و تشویق آنها، اهداف دیگری نیز دنبال می‌شود. برخی از این اهداف عبارتند از: ۱. شناسایی آثار برجسته در رشته خاص علمی، ۲. کمک به رشد علم، تحقیق و توسعه علم، فرهنگ و فعالیت‌های علمی با اهداف انسان‌دوستانه، ۳. ترغیب فعالان و دانشمندان عرصه‌های علمی به ابتکار و خلاقیت در حوزه فعالیت خودشان، ۴. همکاری در ساختن آینده‌ای بهتر برای جامعه جهانی و کمک به بهبود زندگی مردم جهان، ۵. توسعه علم و تحقیق و برداشتن گام‌هایی در جهت برطرف نمودن نیازهای موجود بشر، ۶. ایجاد و افزایش انگیزه در جوانان برای فعالیت در عرصه‌های علمی، ۷. فراهم کردن زمینه‌ای برای آشنایی

دانشمندان با یکدیگر، با هدف شکل‌گیری همکاری بین آن‌ها برای دست‌یابی به پیشرفت‌های علمی بیشتر.

با توجه به تنوع و تعدد جشنواره‌ها و جوایز علمی در جهان، معرفی همه جشنواره‌ها مقدور نیست. بر این اساس در این پژوهش سعی شده است که در هر رشته علمی جایزه‌ای انتخاب و معرفی شود. با معرفی نمونه‌هایی از جوایز علمی در زمینه‌های مختلف علمی همچون ریاضی، فیزیک، ستاره‌شناسی و تکنولوژی‌های نوین می‌توان اهداف، آثار و پیامدهای جشنواره‌ها و جوایز علمی را در جهان توضیح داد.

بر این اساس ۲۲ جایزه علمی در این فصل بررسی شده‌اند که عبارتند از: ۱. جوایز علمی نوبل، ۲. جایزه جهانی آلبرت انیشتین برای علم، ۳. جایزه خلاقیت‌های برتولد لئینر، ۴. جایزه ولف در کشاورزی، ۵. جایزه کلارک، ۶. جایزه آلبرت لاسکر برای تحقیقات پایه‌ای پزشکی، ۷. جایزه کامستوک در فیزیک، ۸. مدال ابرکانوی، ۹. جایزه ایکس برای اتومبیل بیمه مترقی، ۱۰. جایزه رفاه عمومی برای اقدام برجسته، ۱۱. مدال بریس، ۱۲. جایزه ابل، ۱۳. جایزه تحقیقات پزشکی بالینی لاسکر - دباکی، ۱۴. مدال فوکر، ۱۵. جایزه ایکس انصاری، ۱۶. جایزه بالزان، ۱۷. مدال الکساندر اگاسیز، ۱۸. جایزه آمریکایی فضا، ۱۹. جایزه جهانی انرژی، ۲۰. جایزه دنی هاینمان برای فیزیک نجومی، ۲۱. جایزه یادبود آلفرد استاک، ۲۲. جایزه تورینگ مؤسسه ماشین‌آلات محاسبه.

تعدد و تنوع جشنواره‌ها و جوایز علمی از یک‌سو از وجود شاخه‌ها و رشته‌های علمی مختلف ناشی می‌شود و از سوی دیگر نتیجه اهمیت جشنواره‌ها و جوایز علمی برای جوامع و ملل مختلف است. از آنجا که

همه جوامع جهان، خواهان پیشرفت در عرصه‌های علمی هستند، درصدد تشویق دانشمندان برای تلاش و فعالیت بیشتر در عرصه‌های علمی برآمده‌اند. در اغلب موارد بنیان و برگزارکنندگان جوایز و جشنواره‌های علمی اهداف متعالی انسانی را مطرح می‌کنند و در نتیجه فعالیت آن‌ها از مرزهای محدودکننده ملی فراتر رفته و جهانی جلوه می‌کند. اما لزوماً این فعالیت‌ها با انگیزه‌های جهانی همراه نیست. بلکه در برگزاری جشنواره و اعطای جایزه علمی انگیزه و اهداف ملی وجود دارد.

همواره در اعطای جوایز علمی بر شناسایی دانشمندان و معرفی دستاوردهای علمی آنان تأکید می‌شود. شناسایی و معرفی دانشمندان و دستاوردهای علمی آنان دو وجه دارد. از یک سو باعث اطلاع از یک پیشرفت علمی و به کار بستن آن در جهت بهبود زندگی افراد بشر می‌شود. ضمن آنکه موجب شکل‌گیری همکاری دانشمندان و بهره‌مندی آنان از تجربیات یکدیگر می‌گردد. از سوی دیگر معرفی و شناسایی دانشمندان، گاهی زمینه‌ای برای جذب آنهاست. شناسایی دانشمندان و معرفی توانایی‌ها و پیشرفت‌های آنان باعث می‌شود تا جوامعی که به تخصص آن‌ها نیاز دارند، درصدد جذب آن‌ها برآیند. در این صورت با توجه به زمینه‌های موجود در کشورهای پیشرفته برای جذب دانشمندان، در نتیجه شناسایی دانشمندان و ایجاد تعامل بین آن‌ها فرایندی شکل می‌گیرد که موجب جذب دانشمندان جوامع کمتر پیشرفته در جوامع پیشرفته می‌شود. این امر پدیده‌هایی چون فرار مغزها یا جابه‌جایی و مهاجرت مغزها را تقویت می‌کند. در این صورت تعاملات شکل گرفته، نه تنها به تقویت فرایند رشد

و توسعه علمی در جوامع کمتر پیشرفته منجر نمی‌شود، بلکه موجب تضعیف آن‌ها و تقویت جوامع پیشرفته نیز می‌شود.

فصل هفتم: جشنواره‌ها و جوایز در عرصه رسانه‌ها

اگر رسانه را به مفهوم وسیع آن در نظر بگیریم تقریباً تمامی اشکال جشنواره‌ای را که بررسی کردیم، زیر عنوان رسانه قرار می‌گیرند. با این مفهوم سینما و فیلم، هنرهای نمایشی، کتاب و مواردی که جشنواره‌های آن‌ها بررسی شد همه، رسانه به حساب می‌آیند. اما آنچه در اینجا به عنوان جشنواره رسانه مورد نظر قرار دارد جشنواره‌هایی است که به‌طور مشخص به رسانه‌ای چون مطبوعات و رادیو تلویزیون مرتبط است. این قسمت به‌طور خاص به رسانه مطبوعاتی و آن بخش از جشنواره‌های مرتبط با رادیو و تلویزیون که بر وجه خبری و اطلاع‌رسانی آن تأکید گردیده، توجه شده است.

در دنیای امروز رسانه‌ها نقش و کارکردی بااهمیت یافته‌اند. جهان امروز را به تعبیری عصر انفجار اطلاعات می‌نامند و عامل بروز چنین وضعیتی رسانه‌ها هستند. امروزه رسانه‌ها با استفاده از جذاب‌ترین، مؤثرترین، کارآمدترین و ماندگارترین شیوه‌های بیان برای ارائه اطلاعات به مخاطبان می‌کوشند در این راه از یکدیگر سبقت جویند. با نگاهی به تاریخ رسانه‌های ارتباط جمعی، به‌ویژه در قرن اخیر، همراهی و درهم پیچیدگی عوامل قدرت را در اشکال مختلف رسانه‌ها به‌طور روز افزون می‌بینیم. امروزه رسانه‌های جمعی، تقریباً بر تمام شئون زندگی مخاطبان سایه افکنده‌اند و هیچ موضوعی اعم از اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... را نمی‌توان تصور

کرد که رسانه‌ها در آن نقش نداشته باشند. بنابراین دولت‌ها، سازمان‌ها و مراکز قدرت امروزه با برپایی جشنواره‌های رسانه‌ای و اعطای جوایز مختلف به فعالیت‌های رسانه‌ای می‌کوشند فعالیت‌های رسانه‌ای را به سمت‌وسویی که نظر دارند هدایت کنند و با استفاده از قدرت رسانه‌ها، اهداف سیاسی، فرهنگی و اقتصادی خود را جامه عمل بپوشانند.

نکته بسیار مهم در برگزاری جشنواره‌های رسانه‌ای و اعطای جایزه به فعالان این عرصه این است که این جشنواره‌ها با تلاشی که انجام می‌دهند، با شکل دادن اندیشه‌ها و باورهای فعالان عرصه رسانه‌ای می‌کوشند تا فضای موجود در عرصه رسانه‌ای را تحت تأثیر دیدگاه‌های خود قرار داده و با ارائه الگوهایی مبتنی بر دیدگاه‌های خاص، فعالیت‌های این عرصه را مدیریت کرده و به سمتی خاص، جهت دهند. از این روست که به نظر می‌رسد فعالیت‌های عرصه رسانه‌ای با درآمیخته شدن با سیاست‌های پنهان دست‌اندرکاران و حامیان آن‌ها با اهداف سیاسی همسو شده و در نتیجه جشنواره‌های رسانه‌ای، به جشنواره‌های سیاسی - هنری تبدیل شده‌اند.

در این فصل چهار جایزه و جشنواره معروف در عرصه رسانه بررسی و معرفی شده‌اند که عبارتند از: ۱. جایزه کمیته حفاظت از روزنامه‌نگاران برای مطبوعات آزاد بین‌المللی، ۲. جایزه پولیتزر، ۳. جایزه آلفرد دوپونت دانشگاه کلمبیا، ۴. جایزه جورج فاستر پی بادی.

مطالعه و مرور برخی از جشنواره‌ها و جوایزی که در عرصه رسانه‌ها برگزار و ارائه می‌شود، نشان می‌دهد این گروه از جوایز و جشنواره‌ها برعکس سایر جوایز و جشنواره‌ها به شدت سیاسی هستند. هرچند این فعالیت‌ها با نام تلاش برای ایجاد رقابت و ارتقای کیفی تولیدات رسانه‌ای

شکل گرفته است، اما در واقع در برگزاری این جشنواره‌ها و اعطای جوایز، اهداف سیاسی نهفته است. بر این اساس در تعیین معیارها و ملاک‌های انتخاب، در تعیین برندگان و در اعطای جوایز، همواره حمایت و پشتیبانی از سیاست‌ها و نگرش‌های سیاسی بانیان و برگزارکنندگان آن‌ها و مقابله با رقبا و مخالفان سیاسی در اشکال مختلف خودنمایی می‌کند.

با نگاهی به فهرست برگزیدگان و برندگان جشنواره‌ها و جوایز رسانه‌ای مشخص می‌شود که برخی از این جشنواره‌ها و جوایز نگاه داخلی دارند و به مسائل داخل کشوری خاص توجه نشان می‌دهند. اما در مقابل برخی از جشنواره‌ها و جوایز، نگاه خارجی دارند و به مسائل سایر کشورها می‌پردازند. در جایی که جشنواره‌ها و جوایز، نگاه داخلی دارند، به شدت از رقابت‌های سیاسی داخلی متأثرند. اما در جایی که به مسائل خارجی و برون‌مرزی و بین‌المللی پرداخته می‌شود، این جشنواره‌ها و جوایز تحت تأثیر رقابت‌ها و منازعات بین دولت‌ها قرار می‌گیرند. گاهی سازمان‌ها و دولت‌ها با استفاده از این جشنواره‌ها و جوایز می‌کوشند رقبای خود را تحت فشار قرار دهند و با استفاده از آن‌ها منازعات سیاسی را به نفع خود به پیش ببرند.

فصل هشتم: جوایز و جشنواره‌های قرآنی

جشنواره‌ها و جوایز بین‌المللی قرآنی به سیاق آنچه در عرصه فیلم، موسیقی، ادبیات و... برگزار می‌شود، نیست. جشنواره‌ها و جوایز قرآنی را باید در برگزاری مسابقات قرآنی جستجو کرد که طبق برنامه، همه ساله در یکی از کشورهای اسلامی برگزار می‌شود. در این زمینه برخی از کشورها

پیش‌تاز بوده‌اند. حتی امروزه در برخی از کشورهای غیراسلامی که دارای جمعیت زیاد مسلمان هستند، مسابقات قرآن برگزار می‌شود. چنانکه در روسیه از سال ۲۰۰۰م. مسابقات قرآن برگزار شد و از سال ۲۰۰۷م. این مسابقات به صورت مسابقات بین‌المللی درآمد. البته در این کشورها برگزاری مسابقات قرآنی بیش از آنکه نتیجه اراده دولت‌ها باشد، نتیجه خواست و اراده جمعیت‌های مسلمان ساکن در این کشورهاست.

برگزاری مسابقات متعدد قرآنی در بین مسلمانان و کشورهای اسلامی و افزایش گرایش در کشورهای اسلامی به برگزاری آن، از عوامل مختلف و ضرورت‌هایی ناشی می‌شود که جهان اسلام و کشورهای اسلامی با آن روبرو هستند. این عوامل و ضرورت‌ها عبارتند از:

۱. دستورات قرآن که قرائت قرآن، تأمل و تدبیر در آن را به مسلمان توصیه می‌کند.
۲. عمل به قرآن و عمل به دستورات آن از تکالیفی است که برعهده مسلمانان است. عمل به قرآن، هم دستور صریح قرآن است و هم سیره رسول اکرم(ص). برای عمل به قرآن و دستورات آن به عنوان یک تکلیف، قبل از هرچیز مسلمانان باید قرآن را بیاموزند و با قرائت و تدبیر در آن، با دستورات آن آشنا شوند. این امر نیز مسلمانان را ملزم و مکلف به تلاش برای آموختن قرآن می‌کند.
۳. شکل‌گیری و وقوع جریان‌هایی که بازگشت به اسلام و هویت‌یابی اسلامی را هدف قرار داده و تعقیب می‌کنند.

۴. رقابتی است که در فرایند هویت‌یابی اسلامی با فرهنگ‌های غیراسلامی شکل گرفته و تلاش برای گسترش فرهنگ قرآنی را برای حفظ فرهنگ و تمدن اسلامی ضروری ساخته است.

در این فصل از بخش دوم، پنج مسابقه مهم بین‌المللی قرآن کریم مرور و معرفی شده است که این مسابقات عبارتند از: ۱. رقابت‌های بین‌المللی قرآن مالزی، ۲. مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در عربستان سعودی، ۳. مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در جمهوری اسلامی ایران، ۴. مسابقات بین‌المللی قرآن در مصر، ۵. مسابقات بین‌المللی قرآن مسکو.

مسابقات بین‌المللی قرآنی می‌توانند منشاء تأثیرات زیادی در جهت ترویج و تقویت فرهنگ قرآنی شوند. مرور مسابقات مختلف قرآنی نشان می‌دهد که در این مسابقات به تأثیر آن‌ها بر جوانان توجه شده و اغلب برنامه‌ریزی‌ها در این جهت است. این امر می‌تواند به ظهور نسلی آشنا با فرهنگ و آموزه‌های قرآنی در جهان اسلام منجر شود. این امر در شرایطی که جوانان کشورهای اسلامی در معرض تهاجمات فرهنگی قرار دارند و هویت اسلامی آن‌ها مورد تهدید قرار می‌گیرد، می‌تواند به مقاومت آن‌ها در برابر این تهاجمات و حفظ هویت اسلامی آن‌ها کمک کند.

ضعفی که در اینجا وجود دارد، کم‌توجهی به جایگاه دختران و زنان در این مسابقات است. این کم‌توجهی از یک‌سو موجب اتهام به کشورهای اسلامی مبنی بر نادیده‌گرفتن حقوق و نقش زنان می‌شود و از سوی دیگر باعث می‌شود تا طیف عظیمی از جمعیت جهان اسلام از آثار مثبت ناشی از برگزاری مسابقات و شرکت در آن‌ها محروم شوند. نکته دیگر درباره مسابقات قرآنی توجه و تأکید آن‌ها بر حفظ و قرائت است. چنانکه در

اغلب مسابقات بخش قرائت و حفظ قرآن بخش اصلی و ثابت محسوب می‌شود. این امر ضروری، اجتناب‌ناپذیر و اهمیت آن غیرقابل انکار است؛ اما اگر تلاش‌ها برای ترویج فرهنگ قرآنی در حفظ و قرائت محدود بماند، امکان دستیابی به توانایی تدبیر و تعمق در قرآن محدود می‌شود. از این رو ضروری است در برنامه‌ریزی‌های مسابقات، به‌گونه‌ای اقدام شود که بخش‌های تفسیری و پژوهش‌های قرآنی تقویت و همانند بخش قرائت و حفظ به بخش ثابت و اصلی تبدیل شود.

مطالعه فرایند شکل‌گیری مسابقات بین‌المللی قرآنی در برخی از کشورهای اسلامی نشان می‌دهد که برگزاری برخی از مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در کشورهای اسلامی نتیجه رقابت کشورهای اسلامی با یکدیگر است. در این موارد تا حد زیادی شرایط و رقابت‌های سیاسی کشورها مؤثر بوده است. زیرا هر یک از کشورهای اسلامی با قرائت خاص خود از اسلام و فرهنگ قرآنی و تلاشی که برای تأثیرگذاری بر فرایندهای سیاسی و اجتماعی صورت می‌دهند، می‌کوشند توجه جهان اسلام را به سوی خود جلب کنند. با این همه یکی از پیامدهایی که برگزاری مسابقات قرآنی در جهان اسلام دارد و تأثیری که می‌تواند به بار آورد، ایجاد همبستگی در جهان اسلام و ایجاد وحدت بین کشورهای اسلامی است. زیرا تأکید بر قرآن و فرهنگ قرآنی به عنوان فصل مشترک ملت‌های مسلمان می‌تواند اختلافات را کاهش داده و همبستگی و وحدت با محوریت قرآن را تقویت نماید.

نتیجه‌گیری

چنانکه از مطالعه جشنواره‌ها برمی‌آید، برخی از جشنواره‌ها، تاریخی طولانی و بیش از یک قرن دارند، اما برخی جدید و جوان هستند. موسسان و بنیان‌گذاران جشنواره‌ها و جوایز نیز متنوعند. طیفی از موسسات، نهادها و شرکت‌های دولتی، خصوصی و عمومی به عنوان موسس، بنیان‌گذار و اداره‌کننده آن‌ها شناخته می‌شوند؛ اما تعداد زیادی از این جشنواره‌ها تحت حمایت مراکز علمی و دانشگاهی و با نام آن‌ها فعالیت می‌کنند که در مواردی فعالیت جشنواره‌ها و جوایز با نام مراکز علمی، پوششی برای پنهان ماندن بنیان‌گذاران و حامیان اصلی جشنواره‌ها و جوایز است. برگزیدگان جشنواره‌ها و جوایز نیز طیف وسیعی را دربرمی‌گیرد. اما مساله مهم آن است که در انتخاب آن‌ها بیش از هرچیز معیارها و شاخص‌های مشخص شده از سوی بنیان و برگزارکنندگان جشنواره‌ها مؤثر بوده است.

در چارچوب نظری تعیین شده و با قراردادن موضوع در چارچوب نظری، مشخص می‌شود که جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی تأثیرات شگرفی در عرصه‌های فرهنگی دارند. در مبحث چارچوب نظری اشاره شد که نظام فرهنگی در هر جامعه به عنوان بخشی از نظام کلان اجتماعی و خرده‌نظامی از این نظام کلان به حساب می‌آید. این خرده‌نظام در کنار سایر اجزای نظام کلان اجتماعی، کارکرد تضمین بقاء و تداوم حیات نظام کلان اجتماعی را برعهده دارد. نظام فرهنگی برای عمل به کارویژه‌های خود وابسته به اجزایی است که هر یک به صورت یک خرده‌نظام، دارای کارکردهای ویژه و مختص به خود است. جشنواره‌ها و اعطای جوایز فرهنگی به صورت سازمان‌یافته و هدفمند و ظاهر شدن آن‌ها به عنوان یک نهاد فرهنگی، آن‌ها

را به صورت خرده نظامی از نظام فرهنگی درآورده و ساختارهایی را شکل داده است که کارکرد آن‌ها پاسخ به نیازهای نظام فرهنگی و کمک به عملی شدن کارکردهای نظام فرهنگی است. حال اگر کارکرد نظام فرهنگی را حفظ نظام و کمک به پایداری و تداوم آن در نظر بگیریم، جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی با کارکردهای آشکار و پنهان خود به عملی شدن این کارکرد نظام فرهنگی یاری می‌رسانند.

چگونگی ایفای نقش جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی برای تأمین نیازهای نظام فرهنگی را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

۱. یکی از عوامل مهم برای تحرک و پویایی در هر نظامی، انگیزه‌بخشی به عناصر و اجزاء فعال درون آن نظام است. با وجود انگیزه، لازم است که زمینه‌های تحرک و پویایی یک نظام اجتماعی و فرهنگی فراهم می‌شود. برپایی جشنواره‌ها و اعطای جوایز از جمله اقدامات مؤثر در جهت تشویق عناصر فعال در عرصه‌های فرهنگی به حساب می‌آید. تشویق افراد و سازمان‌های فرهنگی با انگیزه‌بخشی به آن‌ها، زمینه فعالیت بیشتر، بهتر و رشد کمی و کیفی فعالیت‌های فرهنگی را در پی می‌آورد. این امر با ایجاد پویایی، امکان و شرایط لازم برای انطباق نظام فرهنگی با تحولات جدید را مهیا می‌کند.

۲. یکی از نیازها و تقاضاهای اساسی در درون نظام فرهنگی، آموزش افراد جامعه در چارچوب معیارها و ارزش‌های فرهنگی موجود در آن نظام است. آموزش افراد یکی از راه‌هایی است که با انتقال ارزش‌های فرهنگی از نسلی به نسلی دیگر بقاء و تداوم آن

فرهنگ را تضمین می‌کند. جشنواره‌ها نیز با کارکردهای آموزشی خود، نظام فرهنگی را برای انجام دادن کارکرد تضمین بقاء و حفظ نظام اجتماعی تقویت می‌کنند.

۳. نیاز دیگری که در نظام‌های فرهنگی برای حفظ فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی و از این طریق حفظ نظام اجتماعی، وجود دارد، معرفی فرهنگ و ترویج ارزش‌های فرهنگی در جامعه مخاطبان و توزیع آن در سطحی گسترده است. فرهنگ به هر میزان که قدرتمند باشد، اگر شناسانده و ترویج نشود، نه می‌تواند کارکردهای خود را به انجام برساند و نه می‌تواند بقاء خود را تضمین نماید. جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی با توجه به کارکردهایی که دارند، هم به معرفی یک فرهنگ می‌پردازند و هم فرهنگ مورد نظر را به جامعه مخاطبان می‌شناسانند و از این طریق به حفظ ارزش‌های فرهنگی کمک می‌کنند.

۴. یکی از نیازهای نظام‌های فرهنگی در فرایند معرفی و شناساندن خود به دیگران، برجسته کردن ویژگی‌ها و ارزش‌های خود و در مقابل، در حاشیه قرار دادن ویژگی‌ها و ارزش‌های فرهنگی مؤثر و کارآمد فرهنگ‌های رقیب است. یکی از کارکردهای جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی، در درون هر نظام فرهنگی این است که به برجسته ساختن آن فرهنگ و ارزش‌های موجود در آن به عنوان فرهنگ قدرتمند، مؤثر و کارساز می‌پردازند و فرهنگ‌های دیگر را یا در سایه سکوت و فراموشی قرار می‌دهند و یا نادیده گرفتن

وجوه مثبت آن‌ها و برجسته کردن نقاط ضعف‌شان، آن‌ها را به عنوان فرهنگ‌های ضعیف و ناکارآمد معرفی می‌کنند.

۵. نظام‌های اجتماعی و فرهنگی برای حفظ خود و انجام دادن کارکردهای خود به انسجام درونی، همبستگی و یکپارچگی نیازمندند. یکی از کارکردهای جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی همسان‌سازی فرهنگی و ایجاد همبستگی و یکپارچگی فرهنگی از طریق مطرح کردن ارزش‌ها و شاخصه‌های مشترک فرهنگی است. بنابراین جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی با عمل به کارکردی که دارند در خدمت نظام فرهنگی قرار می‌گیرند و با ایجاد همبستگی و یکپارچگی فرهنگی به حفظ نظام فرهنگی و با حفظ آن به حفظ نظام اجتماعی و تداوم و پایداری آن مدد می‌رسانند.

۶. نظام‌های فرهنگی برای انجام دادن کارکرد حفظ نظام اجتماعی بیش از هر چیز به الگوپردازی و معیارسازی توجه دارند. آن‌ها با مطرح کردن الگوی فرهنگی خود به عنوان الگوی مطلوب و معرفی معیارهای مورد نظر خود به عنوان ملاک و معیار سنجش و تشخیص درستی از نادرستی، می‌کوشند تا خود را به عنوان الگوی برتر تثبیت کنند. جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی نقش بارزی در الگوسازی و به‌دست دادن معیارها دارند. ستاره‌سازی، شخصیت‌پروری، معرفی و شناساندن چهره‌ها و عملکردها، تأکید بر ارزش‌ها و معیارهای خاص در جشنواره‌ها و در هنگام اعطای جوایز، همگی گام‌هایی است که در جهت الگوپردازی و معیارسازی صورت می‌گیرد. بنابراین جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی

با الگوپروری، معیارسازی و ارائه آن به مخاطبان، فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی خود را به عنوان الگو معرفی و به حفظ آن کمک می‌کنند.

با توجه به کارکردها و تأثیرات فرهنگی جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی، برای ما نیز جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی امکان و فرصتی است تا با استفاده از آنها، در فضای تعامل و تقابل فرهنگی که در جهان امروز وجود دارد، از یک‌سو برای بقاء فرهنگ خود و از سوی دیگر برای معرفی و ترویج ارزش‌های آن اقدام نماییم. در این جهت می‌توان با برنامه‌ریزی، دو مجموعه اقدامات را به موازات یکدیگر انجام داد.

۱. اگرچه برخی از جشنواره‌ها با گرایش و اهداف خاصی برگزار می‌شوند و شرکت در آنها محدودیت‌هایی دارد؛ اما بسیاری از جشنواره‌ها فرصتی برای ارائه آثار فرهنگی است. لذا باید فرصتی را که جشنواره‌های موجود در جهان فراهم می‌کنند، غنیمت شمرد و با حضور در آنها برای رسیدن به اهداف فرهنگی اقدام کرد. فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی جامعه اسلامی ایران با توجه به ویژگی‌های آن از ظرفیت و استعداد بالایی برای تأثیرگذاری بر مخاطبان برخوردار است. ابعاد انسانی فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی جامعه اسلامی ایران و ابعادی از فرهنگ اسلامی- ایرانی که ذاتاً و ماهیتاً جهانی است، شرایطی را فراهم کرده که در صورت ارائه به مخاطبان جهانی، نه تنها برای آن‌ها جالب توجه خواهد بود، بلکه از چنان جذبه و کششی برخوردار است که می‌تواند بر مخاطبان جهانی تأثیر بگذارد.

۲. مهم‌تر از استفاده از فرصت جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی، تلاش برای فرصت‌سازی از طریق برپایی جشنواره‌ها و اعطای جوایز فرهنگی است. جامعه ایران از نظر فرهنگی جامعه‌ای متنوع است. تنوع فرهنگی و اجتماعی و وجود آداب و رسوم مختلف، تغییرات فصلی و تفاوت‌های جغرافیایی و در عین حال نیازهای تخصصی، می‌تواند زمینه و مبنایی برای شکل دادن جشنواره‌ها و جوایز فرهنگی متنوع و متعدد در سطوح مختلف محلی، ملی و بین‌المللی باشد. با فرصت‌سازی از طریق برپایی جشنواره‌ها و اعطای جوایز فرهنگی با معیارهای اسلامی و بومی می‌توان اهداف فرهنگی را پیگیری و تعقیب کرد. از طریق این فرصت‌سازی‌ها می‌توان به حفظ هویت‌های فرهنگی و تقویت، تحکیم و انسجام درونی جامعه کمک کرد. این امر ضمن آنکه به حفظ فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی ما کمک می‌کند، با قوت و قدرت بخشیدن به فرهنگ، آن را در تعامل و همچنین رقابت و تقابل با سایر فرهنگ‌ها توانا و قدرتمند می‌سازد.

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

تهران، خیابان ولی عصر (ع)، خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
صندوق پستی: ۶۴۷۴-۱۴۱۵۵ تلفن: ۴-۲۲۱۳-۸۱۹۰

www.ricac.ac.ir